

bonorum hæredes nascantur? Nos N. Theod. Beza A. de sanctitate inf. Nec non, Calvinus ipse in just. L. 4. c. 16. *infans, ait, hæreditario jure, jam à matris utero in fœdere continetur.* Has omnes & superiores priorum disciplinarum quæstiones, suis argumentis, novis instantijs, Responſionibus & exemplis, decreveram quidem circa principium hujus tractatus illustrare, sed properanti ad metam sufficet solus index.

V. *HISTORICA* tandem prærequisita sunt, quæ ex historia cumprimis Ecclesiasticâ, à studioso ad intimiora Theologiæ contendenti, degustanda erunt. Distingvendum hic est inter *Historicam* & *Historiam*, Illa tradit præcepta ad conficiendam historiam; Hæc verò res gestas Methodicè enarrat. E. g. Historia Ecclesiastica, præter alia, quæ incidunt innumera, docet quam mirabili Dei omnipotentis curâ & patrocinio, Ecclesia vera, indè ab origine mundi sit constituta, conservata & propagata; nec non quam impenetrabili Dei judicio justoque zelo, Ecclesia heterodoxa Malignantium, qui idololatriâ, hæresibus & piorum persecutionibus atque Martyrijs, cœlesti providentiæ sunt obluctati, sit semper repressa & masculè profligata, Errores damnati & schismata sopita, tam in Oecumenicis concilijs, quam provincialibus synodis; ut pius lector, præsertim theologiarum rerum amator, Dei sapientiam inde admiretur, bonitatem celebret, summamque potentiam veneretur, cui sit in perpetuum, laus, honor & gratiarum actio!

Tantum de Exercitatione Octavâ.

Exerci

DE

SOBRIO PHILOSOPHIÆ IN THEOLOGIA USU, CUM RATIONE OBJECTI; TUM QUOAD COGNITIONIS MODUM: NEC NON DE EJUSDEM ABUSU, BREVITER.

Propositio I.

ATq; sic tandem Dei O. M. ope ostendi, quàm sit Philosophia Theologiæ studioso proficua respectu *Subjecti* cognoscendis, quod præparat; nunc, Deo duce, edisseram breviter, quo pacto est necessaria, cum ratione *Objecti* cognoscendi; quod illustrat; tum in ordine ad cognitionis *modum* quem adminiculatur. Respice Exerc. IV. prop. 1. pag. 43.

II. 1. Objectum cognoscendum sunt *Res ipsa* & *materia* theologicæ. Circa has autem dupliciter versamur; vel Theoreticè, vel Practicè; ad Theoriam spectat *Διδασκαλία* καὶ ἐλεγχῶ; ad Praxin verò ἐπανόρθωσις καὶ παιδεία, juxta id, 2. Tim. 3: 16. Vel enim *res sacras* primùm apprehendimus ipsi, alijsve apprehendas proponimus; vel contra Adversariorum strophas & sophismata defendimus: Vel mores impiorum castigamus; vel deniq; pios & modestos sanâ institutione & consilio erigimus & sustentamus, juxta illud alterum Pauli 2. Tim. 4: 2. *Insta, tempestivè, intempestivè, argue, increpa, exhortare, cum omni lenitate & doctrinâ.* Unde & 4. numerantur perfecti Theologi requisita, nimirum, ut sit *διδασκτικὸς καὶ ἐλεγκτικὸς*, qui docere;

R r

ἐλεγχτικῶ

ἐλεγχτικὸς, qui refellere ac disputare; ἐπανορθωτικὸς, qui redarguere peccatum, & παιδαγωγικὸς, qui admonere potest per sanam doctrinam. Ad singula conducit philosophia haud leviter.

III. α. Διδασκαλία occupatur vel in terminis simplicibus, vel in quaestionibus & conclusionibus integris. Termini simplices h. l. sunt vel *Biblici*, vel *Ecclesiastici*, h. e. vel extant in verbo Dei ἀπολεξεί, vel sunt à patribus juxta scripturarum διανοίαν usurpati. Illi sunt, vel *Biblici tantum*, ut *Iehova*, *Spiritus S. Messias*, *Christus*, *Mediator*, *Redemptio*, *Electio* &c. Quorum formalis explicatio & intelligentia, non ex scriptis philosophicis, sed solo Dei verbo petenda est. Vel *unà philosophici*, ad quorum genuinam interpretationem ac sensum indagandum philosophia plurimum confert; quippe quæ proprias voces satis accuratè novit explicare. Exempla *Theoreticorum* vocabulorum passim prostant; Gen. 1: vult. fit mentio *Boni*; Exod. 3: 14, *Entis* & *existentia*; Deut. 6: 4, *Unitatis*; Joh. 8: 44, *veritatis* &c. quorum accuratam notitiam qui ambit, eum *Metaphysicam* consulere necesse est. Sic in cantico trium virorum in fornace babil. & alibi, fit mentio firmamenti, coelorum, aquarum supra-coelestium, astrorum, ventorum, maris, pluviae, ignis, glaciis, grandinis, roris, pruinae, tonitruum, balnearum, avium, bestiarum &c. Quis autem de his accuratè ratiocinabitur, nisi in scholis *Physicis* enutritus. Quis itinera patriarcharum & populi Israelitici, descriptionem terræ sanctæ, situm urbium, montium, fluminum, solitudinum ritè monstrabit? quis, quid sit *Orion* edisseret, ac pleiades Job. 38: 31, nisi qui *Mathematicen* didicit? Exempla vocab. practicum hinc inde in verbo Dei compa-

comparent: Quoties fit sermo in sacra Scripturâ, de virtutibus, justitiâ, Temperantiâ, Liberalitate, Mansuetudine, alijsq; vocibus *Ethicis*? De rebus *Oeconomicis* item quoties? conjugio, marito, uxore, liberis, servis? pariter de *Politicis*: Regno, Rege, Magistratu, subditis, ll. bello, pace, præmijs, supplicijs? &c. Quæ omnia in philosophiâ practicâ ἀκριβῶς intelliguntur & exponuntur.

IV. *Ecclesiastici* termini perplusimi sunt philosophici, E. g. *Metaphysici* sunt, *Persona*, *Essentia*, *Subsistentia*, *Materiale*, *Formale*, *signum*, *signatum*, *abstractum*, *concretum*, *unio*, *communicatio*, *personalitas* &c. *Physici* sunt, *Locus* & *Localitas*, *penetratio corporum*, *facultas animæ* &c. *Practici* sunt, *libertas*, *arbitrium*, *Monarchia*, *Aristocratia* &c. Talitèr in διδασκαλίᾳ, quoad terminos simplices, juvatur theologus.

V. Conclusiones & quaestiones integræ, sunt vel mèrè *Theologicæ*, & in *Theologiâ* natæ; vel non sunt per se & intrinsecè *Theologicæ*; ad hanc tamen doctrinam applicatæ, simul ad eandem multum cognitionis afferunt: Sic peccati originalis propagationem quoad animam, nemo defendere ritè potest, nisi de origine animæ per Traducem ipsi è *physicis* constet. Et hujus generis sunt singulæ illæ quaestiones, quæ Exerc. 8. recensentur prolixè. Quaestiones tantùm *theologicis* terminis constantes, soli sibi probandas & explicandas servat *Theologia*, quamvis juxta B. Meisnerum, quoad modum tractationis, quoad illustrationem à similibus, & quoad rationes secundarias, etiam in istis suis sit philosophiæ usus.

VI. Mixtæ quaestiones, quæ partim è *theologicis*, partim *Philosophicis* compositæ sunt vocibus, confide-

rantur I. Ratione *sensus*, ad quem percipiendum conducit etiam ipsa philosophia, quippe ad intelligendum terminos domesticos obligatur sola ea disciplina in qua sunt domi. 2. Ratione *probationis*, adeoque sic ἡγεμένως & primario earum veritas est scripturis erit probanda, sed non nisi ἐπομένως & consequenter est philosophia quodam judicari modo potest, quid de similibus statuendum est problematibus. Quod accuratè laudatus Meisnerus adversus Keckermannum & Calvinii socios reliquos observavit: sic enim normam decidendi tales quaestiones mixtas, etiam mixtam & geminam esse, Philosophicam nempe & theologicam, pari pietate sentiunt nostrates; ita ut argumenta confirmantia utrinque, eodem jure, eademque autoritate adduci posse putent.

VII. Quam verò erronea sit ea sententia adversariorum, vel unico potest demonstrari exemplo: Quæritur, *An humana natura Christi sit omnipotens?* Ubi, quid homo, quid natura sit, quid præsentem, quid esse in loco, philosophia quidem quodammodo exponit, h. e. de extremorum naturam seorsim; quoad terminos proprios sollicita esse potest; de extremorum verò coherentiâ, an scilicet *præsentem dominium in pluribus locis, verè attribuat corpori Christi?* sola Theologia, quæ utriusque termini habet notitiam, imò causam connexionis subjecti & prædicati sola novit, infallibilitèr, ut ajunt judicare potest. Quia verò SS. a expressè Quæstionem affirmet, ratio obmurmurans verbo Dei, compescenda est, & Hagar impatiens imperatrici Saræ subijcienda.

VIII. β. ἐλεγχῶ, seu expedita adversariorum refutatio, non minori philosophiæ subsidio opus habet, tum respectu præparationis & modi refutandi, ut supra

innue-

innuebam; tum quoad refutationem ipsam, ut est quaestionibus supra allatis liquere potuit. Quemadmodum enim Pontificij, & Sociniani, alijque his similes, suam abutuntur Ratione, ad invertendum, detorquendum, mutilandum & confundendum, adeoque totalitèr corrumpendum SS.æ textum originale, ejusque genuinum sensum; Calviniani verò, Arminiani, alijque abutuntur suo intellectu & cœcâ mente, ad præjudicandum veritati cœlesti, quibus nil antiquius est, quam summos articulos fidei metiri juxta naturam finiti, conditiones proprii, qualitates corporum naturalium &c. Ita intellectum sobriè rerum philosophicarum cognitione instructum, ad ineundum cum iisdem in Theologia certamen, afferre, haud è re, aut inconsultum arbitror. Hinc *Julianus* Apostata, quantum foret philosophiæ usus in profigendis Hæresibus & falsorum dogmatum assertoribus, probè meditatus, jussit Christianorum Scholas claudì, cum hac mandati clausulâ: *Proprijs vulneramur pennis: ex nostris armati conscriptionibus contra nos bella movent*, teste Ruff. L. 1. c. 32.

IX. Postquam verò *Julianus* Scholas prohibuisset; ne philosophiam Gentilium addiscerent, eosque inde jugularent Christiani, successor ejus *Jovinianus*, lectionem gentilium lege sancivit; ideoque disserit *Soerates* L. 11. *Hist. Eccl. c. 14.* Libros Ethnicorum legi posse, varijs adductus rationibus, ubi inter alia: *Adde abhuc*, ait, *quod tunc Christus, tum ejus Apostolus præcipit, ut exquisiti numularij simus, quo omnia exploremus, quod autem bonum sit retineamus, attendamusque, ne quis nos per philosophiam & inanem Fallaciam decipiat, istud autem nobis nequiquam contingit, nisi hostium arma possideamus, nisi possidendo, non eodem modo, quo hostes simus affecti; sed rejiciamus quod malum est, quod*

R r 3

autem

autem bonum, verumq; teneamus, nihil admittamus, quod non sit exploratum. Nam honestum quocunq; fuerit loco, est veritatis proprium. Quanquam autem hæc ita sese habeant, sobriè tamen consulente Magno Calovio, Tom. II. Theol. pag. 64: prudentèr & parcè adhibenda gentiliùm scripta sunt, quemadmodum in toto codice biblico, non nisi tria dicta Ethnicorum citata sunt, nec vel æquanda, multo minùs præferenda verbo Dei; vel, aut pro verbo Dei venditanda, aut cum eo confundenda sunt. De triplici illa sententiarum gentiliùm citatione ita loquitur B. Hieronimus Tom. II. operum pag. 326: Sed & Paulus Apostolus Epimenidis poeta abusus versiculo est, scribens ad Titum: c. I. 12: Κρητες ἀεὶ ψεύσαι, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί, qui versus integer hexameter est) in alia quoq; Epistola Menandri posuit senarium (1. Cor. 15: 33. Φθίγγων ἦθη, χρεῖα ὁμιλίαι κακὰι) Et apud Athenienses in Martis curiâ disputans, Aratum testem vocat Act. 17: 28. Ipsius & genus sumus. Duo dactyli cum spondeo in fine versus hexametri &c.

X. Dices: Scriptura S. est principium unicum, & medium primum ac princeps dijudicandi controversias Theologicas, ad quod ergò tantoperè philosophia conducit? R. verbis B. Meisn. part. I. Phil. S. p. 30: Est philosophia instar palladij, quo amisso, Trojani Milites, Græcorum exercitus non tam felicitèr abigere & in fugam vertere potuerunt. Ita quamvis veritas doctrina orthodoxa sufficientèr ex solâ & unicâ scripturâ probari possit; attamen quia tela adversariorum, non ex scripto Dei, sed ficto rationis depromuntur armamentario, hinc fit, ut ea non tam facile & dextre propellere queamus, si philosophia ignari extiterimus. Idem paulò post provehendæ suæ intentioni addit gravissimum

num Schegkij dictum, quod L. I. demonst. extat. hoc scilicet: Ego quidem sic judico, tum demum fore quietas & beatas Ecclesiâs, si aut philosophi verè dent operam Theologia, aut Theologi philosophentur piè.

XI. γ. ἐπανόρθωσις & castigatorium munus in ecclesiâ obeundum dirigit prudentia politica: Est enim prudentis cum Disputatoris, siue scribat is aliquid adversus adversarios, siue loquatur; tum Concionatoris, ita calamum regere & linguam, ne magis destruat quam ædificet: non enim omnes antagonistæ vel Auditores sunt ejusdem conditionis aut ingenij: quidam enim eorum morbi sanabiles, quidam incurabiles sunt, ideoq; nunc exasperatoriâ, nunc emollitoriâ medicinâ opus est: Nunc hæreticis & deploratis interminanda gehenna, nunc seductis & simplicioribus annuncianda pœnitentia, & pollicitandæ ac infumendæ preces. Hac libertate usus est Salvator noster, severè arguendo Phariseos, Math. 23. Et fraternè corrigendo discipulos, passim. Paulus similiter usus utraq; ἐπεικέια καὶ παρορησία 2. Cor. 10: 1. & 2. &c.

XII. Δ. παιδεία seu institutio, quæ planè rudes respicit, siue scripto fiat, siue ore, omninò eget bonâ methodo: quam tradit Logica, qui enim benè distingvit benè docet. Et quia etiam πράξις involvit, ut differat à διδασκαλίᾳ, adhortationes, nempe consilia & admonitiones, artificium quoq; Rhetoricum requirit; exemplis virtutum moralium imitandarum, vitiorum fugiendorum, negotiorum in Rep. benè vel malè gestorum, œconomicorum, aliorumq; ex historijs hinc inde suppeditatis, nunquam non promovetur ac proficitur.

XIII. II. Modus cognoscendi res Theologicas est disciplinarum philosophicarum cognitione multum levatur ac juvatur, adeo ut ea respectu etiam ipsius perceptionis locorum Theologicorum oppido proficit, quamdiu sobria & intra cancellos humilimae subjectionis fuerit custodita. Etenim quamvis humana mens per naturam debilem admodum habeat potentiam ad cognoscendum sublimes disciplinas, adeo, ut nisi excitetur & acuatur, difficulter & aegre ad rerum eminentium notitiam penetrare possit. Acuitur tamen omnium commodissime ratio humana exercitationibus philosophicis, ut post modum verum distinctius precipere, falsum accuratius deprehendere, & strophas fallaciasque pravorum haereticorum acutius refellere queat.

XIV. Dicis: philosophiam recte informatam conducere percipiendis divinis mysterijs, annon etiam sic porta Pelagianismo & Majorismo panditur, & viribus humanis in negotio consequendae salutis nimium tribuitur? R. I. cum B. Meisu. Distinguendo inter cognitionem, & fiduciam cum assensu. Articulus fides praebitam Hanc quod attinet, novimus eam ex viribus liberi arbitrij nequaquam provenire aut pendere; foretque profecto pelagianum dicere Philosophiam ad fidem praeparare vel dissonere. Sequeretur quoque Idiotas & literarum philosophicarum ignaros, fidem habere non posse, quia careant praevia dispositione: quod utrumque absit! Nihil quicquam ergo Philosophia facit ad generationem fidei salvificae, sed soli Spiritui S. per verbum operanti ea adscribitur. Illam vero h. e. Notitiam articulorum fidei intelligo, dico separatim etiam absque fidei assensu posse existere, juxta id: Iac. 2: 19 Diaboli credunt & contremiscunt.

2. Puras

3. Puras quaestiones sibi soli probandas & explicandas reservat Theologia, quamvis quoad modum tractationis, illustrationem per similia, & rationes secundarias, etiam in istis, suus esse possit philosophiae usus.

XV. Deinde *ἐπιτηδεύματα* theologica, non modo quoad modum interpretandi, qui ope instrumentalium artium perficitur; Sed quoad etiam res ipsas applicandas insigniter juvatur à philosophia: Quomodo enim alias intelliges historiam istam Gen. 30, quod propter aspectum baculorum discoloratorum, quos in canalibus bibituris ovibus unam impraegnantis objecerat Jacob, omnes Labani oves maculosos & discoloros foetus enixae sint, nisi de natura & vi imaginationis ex disciplinam naturali tibi constiterit? Verbo: Reddit Philosophia ingenium humanum in percipiendo expeditum, in confirmando accuratum; in defendendo ac refutando acutum.

II. DE ABUSU.

XVI. Abutuntur nobili & permagno hoc Dei dono, qui vel nimium Philosophiae tribuunt, supra modum eam extollentes; vel nihili eam faciunt, detrahentes ei quod suum erat, & traducunt eandem tanquam Deo & honestati inimicam. 1. In excessu peccant, non solum Scholastici, de quibus Exerc. I. dictum fuit; sed & Calviniani, caeterique genuinae veritatis hostes. Et quamvis varijs philosophia abusibus sit obnoxia, duo tamen primarij ejusdem abusus eminent, prior in *θεοσοφία*, posterior vero in *θεορέσεια* peccat, uterque in Religionem verè Christianam.

XVII. 1. *θεοσοφία* rectum de Deo sensum & accuratam articulorum fidei notitiam complectitur a. Circa sen-

S f

ca sen-

ca sensum & notitiam Dei gravissimè errant, quicunq; notitiam Dei naturalem & philosophiam, vel ad initia fidei, vel ad fidem salvificam & salutem consequendum æternam sufficere statuunt. Quales sunt 1. Qui apud Tertullianum & Epiphanium, observante, B. Chemnitio in L. C. dixere, homines in primo millenario salvatos fuisse per legem naturæ, in secundo per legem Mosis, nunc verò in tertio per doctrinam Evangelij. Et solent plures allegari patres in hanc sententiam, quod gentiles per cognitionem Dei naturalem ad salutem adspirare potuerint. Verùm Dn. D. Hulseman, ad prolixam dissert. Vossij L. 7. Hist. pelag. quâ nititur docere, patres ferè contentos esse dicere, etiam gentes habere aliquam revelationis vocationisq; divinæ mensuram, respondet, ventilatis plerisq; patrum dictis, Disp. 2. de Auxil. gratiæ th. 16, negando illa liquido asserere gratiam quandam supernaturalem, & ad æternam salutem quæ *παραγωγία*, ante & citra verbi famam, vel prædicationem, omnibus hominibus ratione utentibus communem; & fatetur, quædam loqui de intentione Dei: quædam de aliquali gratiâ doctis & eruditis gentilibus tributâ; quædam de Famâ Evangelij, ad plerosq; perlatâ; quædam asserere actualem illam universalis Dei gratiæ adhibitionem, quando à prædicatione verbi initium fit, singula tamen non excusat. Dn. D. Calov. cum alijs, observat, de patribus antiquis, vel 1. Quòd per legem Mosis non præcisè decalogum, sed omnia Mosis scripta quandoq; intelligant, in quibus etiam est promissus Messias. Vel 2. Quòd loquantur non de Medio salutis, sed de tempore, cum meminerunt Legis & Evangelij, quod scilicet omni tempore V. & N. T. aliqui salvati sint. Vel 3. Quod

suppo-

supponant communem Propheticam & Apostolicam cognitionem per famam ad gentes penetrasse. Vel 4. Quòd de vitâ solum externâ honestè institutâ agant. Vel 5. Quod rem oratorio modo amplificent liberius, què loquantur, rectius sese, ubi disputatores agunt, explicantes. Ideoq; 6. Scopum sedulo esse intuendum, qui directus est, vel contra gentium *προληψία*, etiam à sanctoribus Ethnicis improbatam, vel ad docendam universalem vocationem & gratiam, vel ad exponendum cognitionis naturalis finem, qui est manu ductio ad Ecclesiam. 7. Cogitandum etiam, non dum ortis certaminibus securius fuisse locutos patres, quemadmodum notat contra Pelagianos ipse Augustin. L. 1. contra Julianam c. 11.

XVIII. ii. Pelagiani, statuentes ante legem homines salvos factos esse per naturam, deinde per legem, postremò per Christum teste Aug. l. 1. contra duas Ep. Pelag. c. 1. & lib. de pecc. orig. contra pelag. & coelest. c. 26.

XIX. iii. Pucciani, contendentes omnes homines, antequam in adultâ ætate per naturalem malitiam degenerent, vi meriti Christi per naturalem Dei notitiam, esse in statu salutis, etsi nominatim Christum ignorent.

XX. iv. Scholastici & Pontificij nonnulli, docentes non verisimile videri, Aristotelem demosthenem, Cicronem, Galenum &c. Sempiternis supplicijs addici, ut ex Ben. Justin. in Rom. 1: 20 refert Calov. T. 1. Syst. Th. p. 180. Quibus succenturiantur Reformati: Zwinglius enim in exp. Fidei ad Regem Gall. Numam, Aristidem, Socratem inter coelites numerat. Quos impiè defendere conantur Arminiani, & perperam excusare nonnulli alij.

S f 2

Quos

Quos Rationis humanæ scepticismos, Libertinismos, & Atheismos prolixè & piè profligavit Dn. D. Hul. seman. in Tract. de Auxil. gratiæ: nec non Dn. D. Calovius in Tract. de cognit. Dei Nat.

XXI. *β.* Circa notitiam quoq; cæterorum fidei articulorum ingens philosophiæ abusus occurrit, 1. Dum per eandem lux Spiritus S. accendi & Fides salvifica confirmari dicitur, quod contra Keckermannum, istius abominationis tubam, probè notavit B. Meisn. in procem. Phil. Sob. nec non Dn. D. Calv. T. II. Syst. p. 49: Aliud enim est per Philosophiam juvari & acui cognitionem nostram, quam solum habemus è Verbo Dei, circa controversias theologicas; Aliud verò per philosophiam accendi in mentibus hominum lucem Sp. Sancti. Prius concedunt nostri; post. mentitur Keckerm. in Syst. Th. L. I. c. 4. nec non in præcogn. Phil. L. I. c. 4. per quod enim medium fides excitatur, per idem confirmatur. At non per rationem, sed per verbum excitatur Rom: 10: 17. E.

XXII. Sed & quia diversæ sint Philosophorum apprehensiones perpetuò dissentientes, dubia potius quam firma redderetur fides nostra, si rationibus Philosophicis esset standum. Positò verò fidem historicam, quæ etiam in non Renatos, imò & Diabolo cadit, quandoquæ stabiliri posse per rationes philosophicas, de fiduciali tamen assensu, id minimè verum esse potest. *Non creditur*, ait Ambros. L. I. de Fide ad Gratianum, *philosophis, creditur piscatoribus; non creditur Dialecticis, creditur publicanis.* 2. Dum dominium ei in rebus sacris cujuscunq; generis adscribitur:

XXIII. B. Lutherus proinde, conferre philosophiam sivevit Asinæ: *Asina*, inquit, *non est imponenda Christo, sed*

sed Christus Asina. Huic monito gemina est sententia *Anselmi* in Epist. ad Urbanum papam. c. 2: *Si quis potest intelligere, Deo gratias agat, si non potest, non immittat cornua ad ventilandum, sed submittat caput ad venerandum.*

XXIV. II. *Geor. βera* pietatem, præter Religionem veram complectitur, hoc est, præter veram de Deo & fidei articulis notitiam, rectum etiam Dei cultum ac universalem charitatem, quæ Deum & proximum concernit, infert. Hanc totam non sine philosophia posse constare, asserit temerariâ impietate *Keckermannus* L. 1. præcog. phil. c. 4: *per Philosophiam, ait, in mentibus nostris exoritur illustris natura & virtutis cognitio, sequitur etiam per eandem in nobis excitari pietatem cultum, honorem & invocationem Dei.* Et paulo post: *Nec enim pietas erga Deum nec quanta huic gratia debeatur sine contemplatione nature constare potest.* Ast quantus etiam hic philosophiæ in Theologiâ proditur abusus & manifestatur error, noverrunt qui docti sunt Gentes, cognovisse Deum esse colendum; ignorasse verò modum. Quomodo enim id cultum Dei & pietatem potest accendere, quod quid sit pietas, quid cultus Dei ignorat: Sola namq; scriptura hoc novit Ps. 147: 20. Taceo quod dilectio impleat legem, quæ si è philosophia est, Mediatore non fuit opus, imò ne quidem Revelatione divinâ. Quæ & similia Calvinianæ ἀρεσκείας ἡγὴ ἐγὼ, poma, si non manifestissima Atheismi semina in vineam Domini, Ecclesiam, projiciant ac spargant, judicet Ecclesia ipsa, judicabit olim Christus.

XXV. Quomodo verò specialissimè abutantur Calviniani, Pontificij & alij nonnulli heterodoxi rationibus

Philosophicis ad præjudicandum veritati cœlesti in interpretatione infinitorum SS. locorum fuscè alij demonstrant, & peculiaritèr B. Meisn. in Trib. Part. Phil. sobriæ.

XXVI. Ut autem quis sciat, crassos adversariorum Errores, textus à genuinâ interpretatione detorsiones, ortas è figmento cerebri humani & superbiâ intellectus, notare, & quodammodo cavere, seqq addantur Regulæ:

I. Quæ supra naturam sunt, ex II. naturæ nequaquam sunt judicanda. Scal. Exer. 77. Hoc est, de divinis mysterijs non est ex philosophorum Regulis pronunciandum.

II. Divina potentia non est decempedâ rationis nostræ metienda. Scal. Hoc est; Dei decreta non sunt stultæ rationis trutinâ ponderanda aut examinanda.

III. Obediendum est Mandatis Dei, quantumvis illa rationi plurimùm adversentur. Hoc est, indignum est ad eam legem redigere opera Dei, ut simul ac eorum ratio non constiterit, improbare audeamus.

IV. Ratio, immensæ Dei sapientiæ submittere sese, non tergiversetur, ut in multis ejus arcanis succumbat. Eorum enim quæ seire nec datur nec fas est, docta est ignorantia, scientiæ appetentia insanix species.

V. De Theologiâ ex principijs Theologiæ disputetur; *Aliàs μετάβασις εἰς ἄλλο γένος* committitur.

VI. Magnum est periculum, res fidei humanis committere rationibus. Chryf. hom. 21. in Gen.

VII. Demus, Deum aliquid agere posse, quod fateamur nos non posse investigare: intellectui n. fides aditum aperit, sed infidelitas claudit. August. Epist. 3.

VIII. Sic simus discipuli naturæ, ut credamus Prophetiæ. Tertull.

IX. Omne quicquid à Rationibus suis devium videtur, sapientes hujus seculi ad dementiam referunt, & à veritate reputant alienum. Cyprianus.

X. Mystera fidei, Rationi humanæ stultitia sunt. 1. Cor. 2: 14. 15. 16.

Ideog.

XI. Ratio humana erit captivanda, ut fidei obediat. 2. Cor. 10: 4. 5. Super quem locum sic commentatur D. Nic. Selneccerus: *Captivum ducere intellectum in obsequium Christi, est subycere rationem & judicium, naturam, sapientiam humanam, philosophiam, carnem, sanguinem & totum hominem cum omni scientiâ, Verbo Christi, & rebus ad Christi regnum pertinentibus. Sicut captivi onera sustinent, & sine tergiversatione faciunt operas sibi injunctas: ita vera fides, sine omni dubitatione & controversiâ amplectitur doctrinam Evangelij & sacramentorum, quantumvis cum ratione & omni Philosophiâ è diametro pugnet, impossibilis & absurda esse videatur: hic enim valet illud:*

illud: αὐτὸς ἔφα. Sic dicit Dominus. Et post pau-
ca: Felix & iterum felix, cui gloria Christi est cordi,
& qui in obsequium sui fidelissimi Salvatoris, omnem intelle-
ctum, rationem, sapientiam, eruditionem & Philosophiam ad-
ducit captivam, & ad pedes Christi supplex deponit, &
verbo Christi se totum subijcit. Talis homo vivus & mor-
tuus, est coram Deo. Rex Regum, cum è contrario, cæte-
ra sint σκῆβαλα & scoria, qua abijciuntur in furnum
gehenna. Non fit autem captivitas ista sine magnâ luctâ,
imò sine gravi bello, cum in nobis tum in alijs. Et ἀιχμῶν
μαλωτίζεν significat bello captum abducere, & in servi-
tutem ita redigere, ut fiat mancipium. Et ἀιχμῶν
significat mancipium ab ἀιχμῆ, i. e. hasta & bellum, &
ἀλστος captus: experimur enim quàm difficile sit rationem
subdere verbo, quâ de re securi homines, qui tantum suis
phantasijs indulgent, planè nihil nôrunt, & rationem suam
non volunt esse mancipium, sed liberam Dominam & Ma-
gistram in verbo Dei, id est, omnibus stultis magis stultam.
Huic tot hominum excæcatio, induratio, petulantia, impe-
tas, desperatio & interitus. Proinde consilium S. Hie-
ronymi in hoc negotio probè sequendum est, quod
Tom. 1. ad Pammachium scribit, p. 165: Si adamaveris
captivam mulierem, i. e. sapientiam secularem, & ejus
pulchritudine captus fueris, decalva eam, & illecebras
crinium, atque ornamenta aurium, cum emortuis ungui-
bus seca. Lava eam Prophetali nitro, & tum requiescens
cum illâ dicito: Sinistra ejus sub capite meo, & dextra
illius amplexabitur me: & multos tibi factus captiva da-
bit, ac de Moabitide efficietur Israelitis.

Exerc. X.

ET ULTIMA, DE ABUSU PHI-
LOSOPHIÆ IN DEFECTU.

Propositio I.

Quidam Philosophiam condemnant, & tanquam Chri-
stianâ civitate indignam, quantum in ipsis est, vel
proscribunt, vel planè è Literatorum medio tollunt; &
abutuntur eadem II. In defectu, quicunq; non intelli-
gere volentes, sed pravè interpretantes ac detorquentes
nonnulla scripturæ dicta, in quibus philosophiæ fit men-
tio, in heterodoxum sensum; id unicè agunt, ut male e-
jus innocentia audiat, & omnium eruditorum odio ad
internecionem usq; exponatur.

II. Argumentum μωσοφῶντων generale ac præci-
puum hoc esse solet: Quicquid est fraudulentum,
Deo inimicum, vanum, à militiâ divinâ alie-
num, quæ sunt Spiritus Dei stulta judicans, ad-
eoque in multis, Sacræ Scripturæ contradicit; id
ab omnibus, inprimis Theologis, est impro-
bandum ac repudiandum. Atqui Philosophiâ
est talis. E.

III. De propositionis Majoris veritate nemo litigan-
tium dubitat primo intuitu. Minorem propositionem
quoad singula membra, ordine probare conantur ad-
versarij, seqq. Spiritus S. oraculis: Col. 2: 8, Videte ne
quis decipiat vos per Philosophiam. Rom. 8: 7. Sapientia
carnis inimica est Deo. Rom. 1. 22, Sapientes stulti facti
sunt. 2. Tim. 2: 4, Nemo militans Deo implicat se negocijs
secularibus. 1. Cor. 2: 14, Animalis homo non capit ea quæ

I t

sunt